«Ορέστης» του Ευριπίδη

Τραγικοί ήρωες στη θηλιά των τύψεων...

Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ «Ορέστης» του Ευριπίδη ανεβαίνει σε σκηνοθεσία Σταμάτη Φασουλή, απόδοση Γιώργου Χειμωνά και με πρωταγωνιστές τον Αργύρη Ξάφη και την Καρυοφυλλιά Καραμπέτη.

Βρισκόμαστε μπροστά στο παλάτι των Ατρειδών, στο Αργος. Εξι ημέρες μετά τη μητροκτονία ο Ορέστης, κυνηγημένος από τις Ερινύες, κείτεται εξουθενωμένος. Η Ηλέκτρα του συμπαραστέκεται. Οι οργισμένοι Αργείοι θα ζητήσουν τη θανάτωσή τους, ο Μενέλαος θα αρνηθεί να τους βοηθήσει, ο Τυνδάρεως, ο παππούς τους, θα τους εγκαταλείψει και εκείνοι μαζί με τον πιστό φίλο Πυλάδη θα αντισταθούν σθεναρά στην αποτρόπαια καταδίκη.

Σαν σύγχρονοι συνωμότες προβαίνουν σε τρομοκρατικές ενέργειες, απειλώντας να σκοτώσουν τη σύζυγο του Μενέλαου, την Ελένη, και κρατώντας όμηρο την κόρη της, Ερμιόνη. Μέχρι που ο από μηχανής θεός Απόλλων, υπαίτιος για όσα διαδραματίζονται, θα επέμβει, δίνοντας την ποθητή διέξοδο.

Με τα πάθη του κατατρεγμένου ήρωα έχουν ασχοληθεί και οι τρεις μεγάλοι τραγικοί. Ο Αισχύλος και ο Σοφοκλής τον εξαφάνισαν μετά το φόνο για να τον παρουσιάσουν ξανά στη δίκη. Ο Ευριπίδης ακολούθησε βήμα προς βήμα την επώδυνη πορεία του μέχρι την τελική της έκβαση.

Το έργο του έχει ανθρώπινο πρόσωπο, δίνει έμφαση στις ψυχοθυμικές καταστάσεις των ηρώων, που φτάνουν μέχρι τα όρια της παθολογίας, αποκαλύπτει τις γήινες αδυναμίες τους, ξεφεύγει από τους νόμους της τραγωδίας και δηλώνει την αντικατάστασή της από το δράμα.

Στον «Ορέστη» (408 π.Χ.) ο Ευριπίδης θέτει μια σειρά από καυτά ζητήματα σε μια εποχή πολιτικοκοινωνικών εκπτώσεων, που οι θεσμοί καταρρέουν απελπιστικά -λίγα χρόνια αργότερα ακολουθεί η ήττα της Αθήνας στον Πελοποννησιακό Πόλεμο.

Ο ποιητής μιλάει για τον αγώνα των νέων ενάντια στον αυταρχισμό, την υπεράσπιση του πατρικού δικαίου, τη φιλία ως ύψιστο αγαθό, την απομυθοποίηση των θεών, τη δημοκρατική διαλεκτική σε αντίθεση με το δημαγωγικό βερμπαλισμό. Και πάνω από όλα για τις τύψεις -τη συνείδηση της νεότερης ψυχολογίας.

Ωστόσο, ας μην ξεχνάμε ότι έχουμε να κάνουμε με ένα ιδιαίτερο, πολυπρισματικό κείμενο με πολλές αντιφάσεις, καθώς ενσωματώνει ένα πλήθος από νέες φόρμες -έχει χαρακτηριστεί ως και «ειρωνικό δράμα».

Σε αυτό συνυπάρχουν τραγικές, μελοδραματικές αλλά και κωμικές σκηνές (όπως αυτή που ένας Φρύγας δούλος αφηγείται με άθλια ελληνικά δραματικά γεγονότα) μέχρι το τελικό ειρωνικό χάπι εντ, όπου ο Απόλλων μας πληροφορεί πως έχουν όλα, ως διά μαγείας, τακτοποιηθεί: η Ελένη ανελήφθη στους ουρανούς, η Ηλέκτρα θα παντρευτεί τον Πυλάδη, ο Ορέστης θα πάει στην Αθήνα όπου θα αθωωθεί από τον Αρειο Πάγο, ενώ λίγο αργότερα θα παντρευτεί την Ερμιόνη και έπειτα θα βασιλέψει στο Αργος.

Ο Σταμάτης Φασουλής έλαβε σοβαρά υπόψη του το γεγονός ότι είχε να διαχειριστεί το αρχαίο κείμενο που κατ' εξοχήν γεφυρώνει την τραγωδία με το θέατρο της εποχής μας.

Με αυτή τη λογική επέλεξε την ιδιαίτερη, ποιητική και τόσο άμεση μετάφραση - απόδοση του Γιώργου Χειμωνά, καθώς και ικανούς ηθοποιούς που οι περισσότεροι ανήκουν στη σύγχρονη υποκριτική σχολή. Η προσπάθεια, ωστόσο, να συνδυάσει τον ακαδημαϊσμό με μια νεότερη αντίληψη, αποδείχτηκε και η μεγαλύτερή του παγίδα. Κυρίως διότι η παράσταση δεν κατόρθωσε να αποκτήσει ενιαίο ύφος.

Με πάθος, ήθος και ειλικρίνεια

Η Καρυοφυλλιά Καραμπέτη ερμηνεύει την Ηλέκτρα με πάθος και άψογη τεχνική και ο πρωτοπαρουσιαζόμενος στην Επίδαυρο Αργύρης Ξάφης ως Ορέστης είχε ειλικρίνεια και ήθος.

Στην παράσταση του Σταμάτη Φασουλή, η Ηλέκτρα και ο Χορός ακολούθησαν ένα γνώριμο, βέκιο δρόμο, ενώ οι υπόλοιποι ερμηνευτές προσγείωσαν με αποτελεσματικότητα τα δρώμενα στο σήμερα.

Είναι αλήθεια ότι η Καρυοφυλλιά Καραμπέτη έχει έντονη σκηνική παρουσία, πάθος και άψογη τεχνική. Αν μπορούσε να τιθασεύσει τους στομφώδεις τόνους, που κυριαρχούσαν σε πολλά σημεία, θα ήταν μια ιδανική Ηλέκτρα.

Ο πρωτοπαρουσιαζόμενος στην Επίδαυρο Αργύρης Ξάφης (Ορέστης), παρότι άγουρος ακόμη για να επεξεργαστεί τις αποχρώσεις του ρόλου του, είχε ειλικρίνεια και ήθος.

Εξαιρετικός ως Τυνδάρεως ο Γιάννης Νταλιάνης, μετρημένος ο Στέλιος Μάινας (Μενέλαος), ενδιαφέρουσα φιγούρα, αλλά με υπερτονισμένο το αμφίφυλο «χιούμορ» του Φρύγα ο Θόδωρος Κατσαφάδος και αξιοπρεπής η υπόλοιπη διανομή: ο Χρήστος Πλαίνης (Πυλάδης), η Μάντυ Λάμπρου (Ωραία Ελένη), ο Γιάννης Θωμάς (Αγγελος) και η δροσερή Δάφνη Καμμένου (Ερμιόνη).

Ο Γιώργος Γαβαλάς έκανε αυτήν τη φορά μια σειρά από λανθασμένες κινήσεις. Το σκηνικό του - ένας βράχος (;) μέσα στον οποίο αναβόσβηναν χρωματιστά φώτα, υποδηλώνοντας την πυρκαγιά του Παλατιού -ήταν άτεχνο και παραπλανητικό. Τα κοστούμια της Κατερίνας Παπανικολάου και η μουσική του Βασίλη Δημητρίου φλέρταραν ανεπαρκώς με την έννοια της διαχρονικότητας.

Η σοβαρή προσπάθεια πάνω στο αρχαίο δράμα του Σταμάτη Φασουλή, που έδωσε έμφαση στο λόγο και κατ' επέκταση στη διδασκαλία των ηθοποιών είχε ως αποτέλεσμα μια έντιμη, καθαρή δουλειά. Στερήθηκε όμως εκείνης της τόλμης που οδηγεί σε μια ουσιαστική ανανέωση της φόρμας.

ΚΡΙΤΙΚΗ: ΕΛΕΝΗ ΠΕΤΑΣΗ

8 Ιουλίου 2005